

ОСОБЛИВОСТІ ВЕТЕРЕНАРНОЇ БЕЗПЕКИ У СВИНАРСТВІ
Курепін В.М., канд. екон. наук, старший викладач кафедри методики
професійного навчання,
Вовчек В.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Збільшення обсягів виробництва свинини в умовах імпортозаміщення та забезпечення продовольчої безпеки країни зажадало проведення структурної перебудови галузі свинарства з пріоритетом розвитку промислового свинарства, реконструкції існуючих та створення нових ферм та комплексів нового типу. Вважається, що успішний розвиток галузі свинарства та конкурентоспроможності її продукції залежить від низки найважливіших факторів, серед яких виділяють технологію ведення свинарства, організацію виробництва та безпеку на підприємствах свинарства.

Забезпечення біобезпеки – один із основних критеріїв збереження рентабельності виробництва у свинарстві. Він покликаний попередити виникнення інфекційних захворювань, що завдають підприємствам істотних економічних збитків [1]. З інфекційних захворювань, що мають особливий ступінь небезпеки, особливо шкідливими є класична чума свиней (КЧС) та африканська чума свиней (АЧС). Якщо проти першого захворювання вакцина є, то проти другого її поки що не існує, і тут необхідно зосередити

весь комплекс захисних заходів щодо недопущення виникнення цього захворювання.

Для розробки ефективного комплексу заходів щодо забезпечення біобезпеки слід виявити всі потенційні шляхи проникнення збудників захворювань [2] на тваринницький комплекс та визначити методи попередження з метою розриву ланцюжка епізоотичного процесу.

Найбільший ризик проникнення хвороб виникає під час надходження на ферму нових тварин. Тому для запобігання занесення збудників хвороб при введенні в стадо новопридбаних особин необхідно дотримуватися основних правил. По-перше, важливим є ретельний підхід у виборі джерела придбання тварин; необхідно знати стан здоров'я стада, в якому купується поголів'я, а також володіти інформацією про програми біобезпеки на цій фермі. Що рівень біобезпеки ферми-поставщика, то вище ймовірність придбання здорових тварин. Друге важливе правило – проведення процедури карантину [3] перед введенням нових тварин у стадо.

Карантин свиней повинен проводитись в окремих будинках, що знаходяться не ближче 200 м від тваринницьких об'єктів. Якщо у цих приміщеннях раніше утримувалися тварини (старе поголів'я), то з моменту миття та дезінфекції приміщення повинні залишатися порожніми мінімум 6 тижнів. Необхідно забезпечити високий рівень біобезпеки, щоб уникнути занесення інфекції в карантинник з прилеглих тваринницьких об'єктів: потрібно виділити окремо закріплений за карантинником персонал, інвентар, ввести санітарно-пропускний режим, вжити заходів щодо ретельної дезінфекції автотранспорту, ретельної (забезпечення режиму "порожньо-зайнято").

Під час проведення карантину тварини повинні перебувати під суворим наглядом щодо виявлення клінічних ознак хвороб. Необхідний відбір проб крові для встановлення серологічного статусу цих тварин та виявлення можливих проблем, таких як бруцельоз, лептоспіроз, туберкульоз, мікоплазмоз, репродуктивно-респіраторний синдром (PPCS), актинобацилярна плевропневмонія (АПП), ТГС (трансмисивний гастроентерит свиней).

Деякі респіраторні патогенні мікроорганізми, особливо віруси, за наявності ідеальних умов можуть переноситися вітром на відстань кілька кілометрів. Типовими прикладами повітряно-краплинних інфекцій, що передаються на великі відстані (більше 5 км), є ящур та хвороба Ауески. Тому територія утримання тварин має бути ізольована з усіх боків «нейтральними просторами» (санітарно-захисними зонами).

Важливо не допускати контактів персоналу свиней з інших ферм. Особи, що входять до тваринницьких приміщень, протягом мінімум 36 годин не повинні перебувати в контакті зі свинями з інших ферм. Надання змінного взуття та захисного спецодягу всім відвідувачам суттєво знижує ризики розповсюдження хвороб [4]. Відвідувачам та персоналу обов'язково приймати душ перед входом на ферму.

Потоки руху персоналу по тваринницькому комплексу поділяються на зони: «білу» – внутрішню територію з високим рівнем санітарії та «чорну» – зовнішню територію. Зони між собою поділяються душовими, дезковриками, передавальним вікном, фумігаційним приміщенням. Необхідно виключити пронос на територію ферми продуктів свинини. Крім того, огорожа по периметру свинарника, замкнені двері та попереджувальні таблички, а також наочні посібники є додатковим способом нагадування про важливість біобезпеки, дотримання дездисципліни.

Від птахів свиням можуть передаватися пташиний туберкульоз, інфекційний гастроентерит та пика. Збудник дизентерії свиней може існувати в організмі мишей протягом декількох місяців і розноситися ними. Пацюки та миші є також різношиками сальмонельозу та лептоспірозу. Тваринницький комплекс має бути оточений суцільним парканом. Необхідно закрити дрібною сіткою канали припливної вентиляції, регулярно проводити дератизаційні заходи.

Необхідно регулярно проводити бактеріологічні аналізи джерел води для напування тварин, ретельно контролювати якість вхідної сировини для виробництва комбікормів. Потрібно виключити використання у годівлі свиней кормових добавок тваринного походження сторонніх виробників. Необхідна установка та робота обладнання фумігаційних приміщень для обробки всіх матеріалів, що проносяться на ферму, за допомогою генераторів холодного туману. При необхідності поряд з фермою будується крематор або інша система утилізації біовідходів з метою унеможливлення контакту зі сторонніми ветсанутильзаводами.

Наявність у стаді численних мікроорганізмів (збудників хвороб свиней) не обов'язково говорить про швидкий або можливий прояв хвороби (у її клінічній або субклінічній формі). Проте багато факторів можуть призвести до зниження імунітету свиней та створення сприятливого середовища для розмноження патогенних організмів. За певних умов нормальний рівень імунітету може бути недостатнім для захисту тварин. Тому важливим критерієм досягнення максимального рівня продуктивності на свинофермах є підтримання оптимального балансу між опірністю хвороб та імуногенними стимулами.

Для забезпечення цього принципу необхідно провести епізоотичне обстеження господарства, розробити грамотну схему вакцинопрофілактики з урахуванням серопротипів та запровадити своєчасну профілактичну хіміотерапію захворювань неінфекційної етіології у критичні періоди технології. Необхідно прагнути, щоб усі ветеринарні заходи при циклічному виробництві мали профілактичний характер, а не термінові «пожежні» дії.

Необхідно проведення вибіркового моніторингового серологічного досліджень щонайменше 1 раз на квартал від різних статей груп свиней на виявлення інфекційних захворювань з метою своєчасного прийняття рішень або корекції схеми вакцинопрофілактики. Бажано впровадити систему контролю ключових точок біобезпеки (перепустка відвідувачів та

автотранспорту, проведення дезінфекцій тощо) за допомогою електронних інформаційних систем та журналів реєстрації.

Автотранспортні засоби перед під'їздом до свинарників мають бути вимиті та продезінфіковані [5]. Весь транспорт, що в'їжджає на територію комплексу, необхідно піддавати мийці та дезінфекції на дезбар'єрному блоці, що працює за будь-яких погодних умов. Інакше автотранспорт стає рознощиком захворювань, зокрема організмів, що живуть у гною. Зараз може поширюватися і повітряно-краплинним шляхом.

Додатковим запобіжним заходом є використання перевантажувальних рампи при відвантаженнях свинопоголів'я в скотовози (наприклад, поруч із дезбар'єрним блоком). Таким чином виключається заїзд скотовозу на територію ферми, безпосередній під'їзд скотовозу до пандусу тваринницьких корпусів та контакт із ним, при цьому свиней від корпусу до перевантажувальної рампи доставляють на трап-віз.

Масові зоотехнічні та ветеринарні заходи виконують у загонах-розколах. Свиней фіксують на розв'язках у зграйці, а поросят – на столі-верстаті. За відсутності верстатів тварин фіксують шляхом накладання на верхню щелепу петлі з мотузки. Вільний кінець мотузки має бути надійно закріплений.

Моціон свиней рекомендується проводити за допомогою установки активного моціону, що виключає перебування працівників серед тварин. Спільну пасть і прогулянки кнурів проводять у нежаркий час, невеликими групами. Стурбованих і забіякових кнурів пасуть і прогулюють кожного окремо.

Для навантаження та перевезення свиней усередині ферми використовують спеціально обладнаний транспортний засіб та вантажний трап. При перевезенні свиней на далекі відстані використовують напівпричепи-скотовози. Борти вантажних автомобілів для перевезення тварин повинні мати додаткові ґрати висотою не менше 1,8 м із сітчастою або глухою стелею. Перед навантаженням тварин машини ретельно оглядають, очищають, видаляють цвяхи, що стирчать.

При годівлі свиней зеленою масою на вигульних майданчиках та у літніх таборах годівниці встановлюють уздовж огорожі для того, щоб виключити заїзд транспорту та захід працівників у зону розміщення тварин. При утриманні свиней у безвіконних приміщеннях перебування працівників у неосвітленому приміщенні забороняється. Приміщення повинні бути обладнані черговим освітленням з автоматичним або ручним увімкненням світильників біля входу[6].

Заходи безпеки при роботі зі свинями застосовується для запобігання хворобам і травмам тварин і людей, які працюють з ними. Багато в чому безпеки ґрунтується на тому, що для людей і свиней є загальними безліч хвороб, а також через те, що деякі категорії свиней є небезпечними для людини через агресію (наприклад кнури і деякі матки). Деякі правила безпеки при обслуговуванні тварин:

- до свині не можна підходити спереду, допускається підхід ззаду та з боків;

- до тварин не можна звертати різко і голосно;
- не допускається грубе звернення, ці тварини легко впадають у паніку, налякана тварина може змусити турбуватися про все поголів'я;
- у загоні, де утримуються кнури, висота перегородок не повинна бути меншою, ніж 1400 мм;
- працівники повинні мати спеціальний одяг, який повинен зберігатися у приміщеннях [7], відокремлених від місць утримання свиней;
- перед і після відвідування свинарника працівники повинні проходити спеціальні гігієнічні процедури [8].

При проведенні масових зооветеринарних заходів чи сортувань свиней необхідно фіксувати групами у загонах-розколах, на розв'язках у верстаті, а поросят на столі-верстаті. За відсутності верстатів тварин слід фіксувати шляхом накладання петлі з мотузки на носову частину та закріплення її у прив'язі. Індивідуально свиней фіксують у стоячому положенні за верхню щелепу щипцями або за допомогою закрутки, для чого на верхню щелепу накладають петлю і швидко закручують її, натискаючи нижнім кінцем закрутки на стінку носа.

У період пасіння та прогулянок працівник повинен бути забезпечений щитами розмірами не менше 0,5x0,5 м і відрами з водою для впливу на кнурів, що прийшли в люті. Ручну злучку слід робити в манежі з неслизькою підлогою. При траплянні необхідно уникати присутності сторонніх осіб, шуму, криків та побоїв тварин. У цьому приміщенні повинна бути обладнана захисна зона працівника з глухою огорожею заввишки 1,4 м.

Отже, необхідно пам'ятати нехай банальну і «побиту», але дуже важливу тезу: будь-які, навіть найсміливіші технологічні плани у виробництві можуть зазнати краху, якщо буде порушена безпека підприємства.

Використана література:

1. Горбунова К. М., Курепін В. М. Комплексна безпека підприємств, як складова системи управління // Актуальні питання техногенної та цивільної безпеки України : матеріали I Всеукраїнської наукової конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 21-22 вересня 2018 р.- Миколаїв : Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 2018. – С. 21 – 23.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6414>.

2. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7019>.

3. Тараненко В. В. Карантин, як захід попередження поширення інфекційних захворювань // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за

результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 61-63. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8144>.

4. Основи охорони праці : змістовий модуль № 2. «Основи фізіології, гігієни праці». Тема № 6. «Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (загальні положення, фізичні фактори впливу)» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 61 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9870>.

5. Курепін В. М. Формування стратегії розвитку екологічно безпечного сільського господарства в Україні // Перлини степового краю : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-27 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 64-66. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8445>.

6. Іваненко В. С. Комплексна безпека підприємств агропромислового комплексу, як складова система управління // Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, м. Львів, 19 лютого 2021р. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 295 – 297. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8880>.

7. Запорожець Д. В., Курепін В. М. Дослідження виробничого травматизму та професійних захворювань // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 212-214. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10508>.

8. Вишняков Д.С. Запобігання професійним захворюванням і виробничому травматизму – запорука підвищення конкурентоспроможності підприємства / Д.С. Вишняков // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: 32-ї студентської науково-теоретичної конференції, 18-20 березня 2020 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2020 – С. 71 – 74. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7022>.